

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010
YEARBOOK**

ГОДИНА 1

VOLUME I

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Виолета Димова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Борис Крстев
Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Виолета Николовска
М-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Душко Алексовски
Доц. д-р Марија Леонтиќ
М-р Нина Даскаловска
М-р Дијана Никодиновска

Главен уредник

М-р Ранко Младеноски

Одговорен уредник

Доц. д-р Толе Белчев

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Boris Krstev, Ph.D.
Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Violeta Nikolovska, Ph.D.
Ranko Mladenoski, M.A.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Dusko Aleksovski, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Nina Daskalovska, M.A.
Dijana Nikodinovska, M.A.

Managing editor

Ranko Mladenoski, M.A.

Editor in chief

Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Marija Kukubajska, M.A.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov

Printing

„Vtori Avgust“ - Štip
Printing No 300

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

ПРЕДГОВОР

проф. д-р Виолета Димова, декан на Филолошки факултет - Штип

FOREWORD

Dean, Prof. Violeta Dimova, Ph.D. Faculty of Philology - Stip 7

д-р Билјана Ивановска

ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ДИЛЕМИТЕ СО КОИ СЕ СООЧУВААТ
ПРОФЕСОРИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ВО СВОЈАТА КАРИЕРА

Biljana Ivanovska, Ph.D.

CHALLENGES AND DILEMMAS THAT GERMAN TEACHERS

FACE IN THEIR CAREER..... 9

м-р Нина Даскаловска

ЛИТЕРАТУРАТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК

Nina Daskalovska, M.A.

LITERATURE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING 15

м-р Крсте Илиев

ПРЕДИЗВИЦИ ВО НАСТАВАТА ВО 21 ВЕК

Krste Iliev, M.A.

TEACHING CHALLENGES IN THE 21ST CENTURY 23

Јане Јованов, м-р Снежана Кирова

ОБЕДИНУВАЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ СО
ИЗУЧУВАЊЕТО НА ЈАЗИЦИТЕ

Jane Jovanov, Snezana Kirova, M.A.

UNITING INFORMATION TECHNOLOGIES WITH STUDYING

LANGUAGES 29

Елена Тупаревска

ИГРИТЕ, АУДИО И ВИДЕО МАТЕРИЈАЛОТ ВО НАСТАВАТА

Elena Tuparevska

GAMES, AUDIO AND VIDEO MATERIAL IN THE CLASSROOM..... 37

д-р Снежана Јованова–Митковска

ЗОШТО НИ Е ВАЖНО И ЗНАЧАЈНО ИЗГОТВУВАЊЕТО НА
ПРОЕКТИ ЗА НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА?

Snezana Jovanova-Mitkovska, Ph.D.

WHY IS IMPORTANT TO US AND IMPORTANT PROJECTS

FOR THE PREPARATION OF RESEARCH WORK? 45

д-р Јованка Денкова

ПЛЕТЕНКА ОД ФАНТАСТИЧНИ И РЕАЛИСТИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ

Jovanka Denkova, Ph.D.

BRAID OF FANTASTIC AND REALISTIC ELEMENTS 55

д-р Махмут Челик ИНСПИРАТИВНОТО И ЛАЖНОТО ВО РАСКАЗИТЕ ЗА ДЕЦА НА ПРВАТА ПОВОЕНА ГЕНЕРАЦИЈА ТУРСКИ ПИСАТЕЛИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА Mahmut Chelik, Ph.D. THE INSPIRATIONAL AND DECEPTIVE POINT IN THE STORIES CHILDREN FOR OF THE FIRST POSTWAR GENERATION OF TURKISH WRITERS IN REPUBLIC OF MACEDONIA.....	65
м-р Ева Велинова ЗА ПРОБЛЕМОТ НА ПРАВОТО КАЈ ФРАНЦ КАФКА Eva Velinova, M.A. THE PROBLEM OF THE LAW IN THE WORK OF FRANZ KAFKA	73
Наташа Сараfoва ФЕНОМЕНОТ ХАРИ ПОТЕР (културолошки аспекти) Natasha Sarafova THE PHENOMENON OF HARRY POTTER (cultural aspect).....	81
м-р Ранко Младеноски СЕМАНТИЧКА ДЕЗИНТЕГРАЦИЈА НА ЛИКОТ Ranko Mladenoski, M.A. SEMANTIC DISINTEGRATION OF THE CHARACTER.....	89
м-р Дијана Никодиновска ПОСЛОВИЦИ – МЕЃУ ЛИНГВИСТИКАТА И ФОЛКЛОРИСТИКАТА Dijana Nikodinovska, M.A. PROVERBS – BETWEEN LINGUISTICS AND FOLKLORE.....	99
д-р Марија Леонтик ТУРСКИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИТЕ ИМИЊА И ПРЕЗИМИЊА Marija Leontic, Ph.D. TURKISH ELEMENTS IN MACEDONIAN NAMES AND SURNAME.....	109
д-р Толе Белчев, Јакуп Лимани ТОПОНИМИТЕ И МИКРОТОПОНИМИТЕ ВО ЖЕЛИНО И ОКОЛИНАТА Tole Belcev, Ph.D., Jakup Limani TOPONYMS AND MICRO-TOPONYMS IN ZELINO AND THE SURROUNDING AREA.....	119
Мартина Николовска КОМУНИЦИРАМЕ МАСОВНО, НО НА КОЈ ЈАЗИК? Martina Nikolovska WE USE MASS COMMUNICATION, BUT IN WHICH LANGUAGE?	129
Весна Коцева, м-р Весна Продановска КАКО ЗБОРУВААТ МЛАДИТЕ ИТАЛИЈАНЦИ ДЕНЕС Vesna Kocева, Vesna Prodanovska, M.A. HOW DO YOUNG ITALIANS SPEAK TODAY	135

Марија Тодорова ИСПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ Marija Todorova SPANISH LANGUAGE IN THE UNITED STATES OF AMERICA	143
Биљана Петковска ЛИНГВИСТИЧКИ СТРУКТУРАЛИЗАМ Biljana Petkovska LINGUISTIC STRUCTURALISM	149
Костадин Голаков ЗОШТО НИ Е ПОТРЕБНА КАТЕДРА ЗА СЛОВЕНСКА ФИЛОЛОГИЈА, ОДНОСНО СЛАВИСТИКА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП? Kostadin Golakov WHY DO WE NEED A DEPARTMENT OF SLAVIC PHILOLOGY, I.E. SLAVIC STUDIES WITH THE FACULTY OF PHILOLOGY AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY IN STIP?	155
д-р Радица Никодиновска СТАТУСОТ НА ПРЕВЕДУВАЊЕТО ВО МЕТОДИТЕ ЗА НАСТАВА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Radica Nikodinovska, Ph.D. THE STATUS OF TRANSLATION IN THE TEACHING METHODS FOR FOREIGN LANGUAGES	163
м-р Драгана Коцева ТЕОРИЈА НА ПРЕВЕДУВАЊЕТО Dragana Kocева, M.A THEORY OF TRANSLATION	171
Даринка Веселинова ОСНОВНИ ПОИМИ ВО ТРАНСЛАТОЛОГИЈАТА, КУС ОСВРТ КОН ТОЛКУВАЊЕТО КАКО ДЕЈНОСТ Darinka Veselinova BASIC CONCEPTS OF TRANSLATOLOGY – SHORT INTRODUCTION INTO THE PRACTICE OF INTERPRETING	181
Јадранка Тодевска ТЕХНИКИ НА БЕЛЕЖЕЊЕ ЗА КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ Jadranka Todevska NOTE TAKING TECHNIQUE FOR CONSECUTIVE INTERPRETING	189

37.091.214

Оригинален научен труд
Original research paper

ЛИТЕРАТУРАТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК

м-р **Нина Даскаловска***

Апстракт: Во овој труд се елаборира тезата дека вклучувањето на литературата во наставата по англиски јазик ќе им овозможи на учениците вклучување на имагинацијата и изразување на своите мисли и чувства, како и развивање на вештини на интерпретација и критичко мислење што ќе им помогне при читањето и разбирањето на различни видови текстови. Понатаму, се разгледува контекстот и потребата од вклучување на литературни текстови во наставата по англиски јазик во Македонија преку правење корелација со наставниот план по англиски јазик за средно образование, се дискутира за ползата од користењето на литературата и се заклучува дека вклучувањето на литературата во наставата по англиски јазик не само што придонесува за постигнување на зацртаните цели, туку дека тоа се прави на начин кој е полезен, интересен и мотивирачки за учениците.

Клучни зборови: *интерпретација, интеракција, имагинација, критичко мислење.*

LITERATURE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Nina Daskalovska, M.A.*

Abstract: This paper argues that inclusion of literature in language teaching materials will offer the students opportunities for imaginative involvement and self-expressions and for developing interpretational and critical reading skills, which will help them read and understand different kinds of texts. It presents the context and examines the needs for incorporating literary texts in English language teaching in Macedonia, making references to the English language curriculum for secondary school students and its objectives. It discusses the benefits of using literature in English language teaching and concludes that the use of literature not only contributes to the achievement of the stated goals, but it does so in a more experiential, fulfilling and enjoyable way.

Key words: *interpretation; interaction; imagination; critical thinking.*

*Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Univ. Press.

*Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

Вовед

Еден подолг временски период литературата била составен дел на изучувањето на англискиот јазик; користењето на литературни текстови во јазичното образование се сметало за „традиција достојна за почит“ (Sivasubramaniam, 2006). Било општо прифатено дека обезбедувањето пристап до литературни дела е една од целите на учењето на јазикот, па литературата имала престижно место во наставата по англиски јазик (Widdowson, 1984: 160). Изучувањето на литературата се фокусираше на класиците, под претпоставка дека континуирана изложеност на најдобрите употреби на англискиот јазик ќе ја подобри јазичната компетенција кај учениците (Short and Candlin, 1986: 91). Меѓутоа, тешкотијата во разбирањето на многу литературни текстови од „голем калибар“ (ibid., 1986: 91), од една страна, и трендовите во изучувањето на јазикот во 70-тите години на 20 век кои ја истакнувале потребата од користење на материјали кои ќе им помогнат на учениците да се справат со јазикот од секојдневниот живот, од друга страна, резултирале со исчезнување на литературата од наставата по англиски јазик и промовирање на дијалози и кратки текстови лишени од секаков литературен ефект.

Интересот за вклучување на литературата во наставата по англиски јазик повторно оживува во 80-тите години, со таа разлика што литературата не се смета за предмет на студирање туку извор за стимулативни јазични активности (Duff and Maley, 1990: 5). За разлика од традиционалните пристапи, денешните приоди се фокусираат на интеракцијата на учениците со текстот, на мислења и интерпретации наместо на прифаќање на општоприфатено мислење (McRae and Vethamani, 1999), со што се развиваат способностите на учениците за размислување и се подобрува нивната јазична компетенција и течноста во користењето на јазикот (McRae, 1991).

Користа од литературата во наставата по англиски јазик

Дали литературата треба да се вклучи во наставата по англиски јазик? Постојат неколку аргументи против користењето на литературни текстови во наставата. Некои лингвисти сметаат дека литературата не придонесува за учење на граматиката заради нејзината комплексност и специфична употреба на јазикот (McKay, 1986: 191). Кук вели дека најдобрите англиски автори треба да се избегнуваат со сите освен со најнапредните ученици, бидејќи извонредноста на литературата често се постигнува со девијација од нормите на англиската граматичка и лексичка употреба (Cook, 1986: 150), што може да ги збуни учениците. Друг аргумент е дека литературата не им помага на учениците во достигнувањето на нивните академски и професионални цели (McKay, 1986: 191), со други

зборови, се смета за бескорисна, бидејќи нема практична употреба. Трето, литературата може да биде тешка за учениците, бидејќи одразува одредена културна перспектива (ibid., 1986: 191). Хамерли (цитирано во Stern, 1992: 229) истакнува дека авторите имаат тенденција да креираат стереотипни ликови и да ги рефлектираат своите идиосинкратски гледишта кои не се секогаш во согласност со начинот на живот во општеството.

Кои се аргументите за користење на литературата? Картер и Лонг (Carter and Long, 1991) наведуваат три главни причини или модели за користење на литературата во наставата:

- Културолошки модел;
- Јазичен модел;
- Модел на личен развој.

Културолошкиот модел ја потенцира вредноста на литературата во тоа што таа претставува акумулирана мудрост, најдоброто што се мислело и чувствувало во одредена култура (Carter and Long, 1991: 2). Преку истражување на различни култури и идеологии кај учениците се поттикнува развивање и почитување на сфаќањата, чувствата и вредностите на културите коишто се различни од нивната.

Јазичните приоди се обидуваат да го интегрираат учењето на јазикот и литературата со цел учениците да ги развиваат своите способности за интерпретација и донесување заклучоци за јазикот преку фокусирање на релациите помеѓу формите и значењата (Carter, 1996: 3). Главната цел на јазичниот модел е да им овозможи на учениците увид во некои од посуптилните и креативните употреби на јазикот (Carter and Long, 1991: 2). Притоа може да се користат многу од вообичаените активности, но тие обично се модифицирани за да ги потенцираат особеностите на литературните текстови.

Моделот на личен развој го истакнува активното лично вклучување на ученикот. Овој модел ја поттикнува интеракцијата на учениците со текстот и им овозможува да ги искажат своите чувства, ставови и верувања, што го прави читањето на литературата вредно искуство и им вградува позитивно чувство и љубов кон литературата што ќе го понесат учениците со себе кога ќе ја напуштат училиштата (ibid., 1991: 2). Како што велат Брумфит и Картер: „...нема полесно достапен извор за личен развој од сериозната литература“ (Brumfit and Carter, 1986: 34).

Даф и Мејли (Duff and Maley, 1990: 6) формулираат три аргументи за користење на литературни текстови: лингвистички, методолошки и мотивациски. Од лингвистички аспект, употребата на литературни текстови се оправдува заради тоа што тие нудат автентични примери на најразлични стилови, регистри и видови на текстови на различни нивоа на

тешкотија за учениците. Методолошки, тие нудат можности за вистинска интеракција помеѓу учениците заради нивната отвореност за различни интерпретации. Мотивациски, во нив се обработуваат теми кои може да ги интересираат учениците и да ги наведат на лични одговори од нивното сопствено искуство.

Една од целите на користењето на литературата во наставата по англиски јазик е да им помогне на учениците да станат подобри и посвесни читатели на светот во кој живеат (McRae, 1991). Символичката и имажинативната употреба на јазикот не се гледа само во литературата. Таа е присутна во знаците на патот, рекламите, насловите на статиите во весниците, имињата на продавниците, известувањата, менијата итн. (Carter et al., 1997). Дури и секојдневната комуникација покажува креативна употреба на јазикот како што се идиомите, метафорите, поговорките, играта на зборови и слично, коишто „...се цврсто поврзани со критериумите за литерарност“ (Carter, 1997). Па така, развивањето на интерпретативните способности на учениците ќе ги направи порефлективни и ефективни изучувачи и корисници на јазикот.

Еден од највредните придонеси на вклучувањето на литературата во наставата е што таа ги отвора вратите кон екстензивното читање надвор од училницата. Иако се уште нема многу истражувања за екстензивно читање во контекст на изучувањето на јазикот како странски јазик (Susser and Robb, 1990), неколкуте студии направени досега покажуваат дека екстензивното читање може да биде главен фактор во успехот на учењето на друг јазик (Nation, 1997). Хеџ (Hedge, 2000: 204) ја сумира користа од екстензивно читање и вели: „Учениците може да ја изградат нивната јазична компетенција, да ја подобрат способноста за читање, да станат понезависни во нивните студии, да стекнат културолошко знаење и да развијат сигурност и мотивација за да продолжат да учат“.

Вклучување на литературата во наставата по англиски јазик

Целта на наставата по англиски јазик дадена во наставната програма за средно образование во Македонија е „да го оспособи ученикот да комуницира на англиски јазик во функција на општото и понатамошното образование, да обезбеди можности за самообразование и да го подготви за улогата на граѓанин на демократско општество“. Наставната програма се состои од осум компоненти: слушање, зборување, читање, пишување, комуникативни модели, граматика, вокабулар и култура. Секоја компонента содржи листа на содржини, специфични цели, примери, сугестии за типови на вежби и активности, и корелација со претходните знаења на учениците и другите предмети во наставниот план и програма.

Содржините не се дадени по одреден редослед, наставникот се советува да ги интегрира различните компоненти и да го предава јазикот користејќи холистички пристап.

Дали литературата има место во оваа наставна програма? Ако го прифатиме јазичниот модел на користење на литературата, односно нејзино користење како извор за активности, а не како предмет на студирање, тогаш литературата секако има место во оваа наставна програма. Картер и Мекреј (Carter and McRae, 1996) забележуваат:

Во која било фаза во спојот на јазикот и литературата, јазичните приоди кон текстот се во служба на една кардинална цел: тие ни кажуваат што *претставува* текстот, што *вели* и како *функционира*. Независно од тоа дали на ова се гледа како на помош во изучувањето на јазикот, како на согледување на карактеристиките на текстот или, пак, како на пошироко учење за литературата, во секој случај фокусот на процесите на јазикот ќе го поведе читателот во лингвистичкото срце на текстот.

Многу од специфичните цели наведени во осумте компоненти на наставниот план може да се постигнат поуспешно преку користење и на референтни и на литературни текстови. Ексклузивната употреба на референтни материјали кај учениците ќе резултира во развивање на „ограничена перцепција на јазичната функција и стил, и во третирање на јазикот како непроменлив, завршен производ со значења кои не подлежат на дискусија“ (Chan, 1999). Ако нашата цел е учениците да се стекнат со комуникативна компетенција за да можат да го користат јазикот во секојдневната комуникација и во академски контекст, тие треба да бидат изложени на колку што е можно поширок спектар на текстови.

Втората цел во наставната програма е да се обезбедат можности за самообразование, што значи учениците да изградат самостојност и независност. Како може литературата да придонесе за постигнување на оваа цел? Синклер (Sinclair, 1996: 142) вели дека улогата на наставникот е да им помогне на учениците постепено да го развиваат својот капацитет за избирање на текстови на англиски јазик според своите интереси, како и да им укаже на тоа како да се справат со текстовите и да ги разберат бројните елементи на овие текстови – јазикот, дискурсот, стилот, формата и содржината. Понатаму, со развивање на критичкото размислување и поттикнување на лични одговори наставниците ги подготвуваат учениците да бидат посамоуверени и понезависни читатели. Хеџ (Hedge, 2000: 199) забележува дека развивањето на критичките вештини при читањето и свесноста за јазикот е особено важно за помладите ученици кои се

поранливи како резултат на нивното неискуство, па затоа полесно им е да ги прифатат гледиштата на авторот отколку да им се противстават.

Третата цел во наставната програма по англиски јазик е да ги подготви учениците за улогата на граѓани во демократско општество. „Демократијата бара граѓани способни да направат свој личен и општествен избор. За таа цел тие треба да бидат емоционално и интелектуално свесни за алтернативите од кои може да избираат” (Rosenblatt, цитирано во Sivasubramaniam, 2006). Литературните текстови ги повикуваат читателите да одговорат и да реагираат на она што го читаат, да се постават себеси на различни места, во различни времиња и култури, да се замислат во улогата на ликовите, да чувствуваат и да донесуваат заклучоци. На тој начин, тие учат да гледаат на луѓето и нештата од различни перспективи, да развијат поголемо разбирање за постапките на луѓето и да станат поотворени и потолерантни кон другите.

Можеме да заклучиме дека користењето на литературата во наставата не само што ќе придонесе за постигнување на целите зацртани во наставниот план по англиски јазик во Република Македонија, туку тоа ќе се постигне на начин кој ќе биде корисен, интересен и мотивирачки за учениците.

Заклучок

Ползата од користењето на литературни текстови во наставата по англиски јазик е огромна. Освен развивањето на четирите јазични вештини, таа исто така ги тера учениците да ја користат и да ја развиваат и петтата вештина – размислувањето (McRae, 1996: 23). Литературните текстови не само што даваат можност за утврдување на знаењата за граматичките и лексичките структури туку и ја демонстрираат имагинативната употреба на јазикот и можностите за различни интерпретации, поведувајќи ги учениците од перцепција до интерпретација и проширувајќи ја нивната свесност за јазикот. Користењето на литературата, исто така, ја зголемува свесноста за различноста на културите, бидејќи литературните текстови избобилуваат со манифестации за верувањата, ставовите и чувствата на луѓе кои припаѓаат на различни култури, па со нивно анализирање и споредување со сопствената култура кај учениците се развива разбирање и за својата култура и за другите култури во светот. Литературните текстови ги ангажираат учениците и интелектуално и емоционално и на тој начин ја зголемуваат нивната мотивација за учење. Понатаму, литературата поттикнува интеракција помеѓу учениците, бидејќи е отворена за различни интерпретации и нуди можности за живи дискусии и споделување на чувства, идеи, мислења и убедувања. На тој начин

литературата им овозможува на учениците да се движат постепено од полнозначен и разбирлив инпут, преку рефлексивна, анализа и интеракција, до полнозначен и разбиралив аутпут, што значи овозможува развивање и на рецептивната и на продуктивната способност за јазикот, а што е уште поважно, ги стимулира да читаат надвор од училницата. Натал (Nutall, 1982: 168) забележува: „Најдобар начин да се подобри знаењето на странскиот јазик е да се живее помеѓу луѓето кои го зборуваат јазикот. Вториот најдобар начин е да се чита екстензивно на тој јазик“. Според тоа, ако ги оспособиме учениците со потребните вештини кои ќе им овозможат да читаат и да разбираат автентични текстови и ако им ја всадиме желбата за читање, тоа значи дека сме им го покажале првиот чекор кон независно и доживотно учење.

Библиографија

1. Brumfit, C.J. and Carter, R.A. (eds.) (1986), *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
2. Carter, R. (1996), Look both ways before crossing: developments in the language and literature classroom. In: Carter, R. and McRae, J. (eds.) *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*. Harlow: Longman.
3. Carter, R. (1997), *Investigating English Discourse*. London: Routledge.
4. Carter, R. and Long, M.N. (1991), *Teaching Literature*. Harlow: Longman.
5. Carter, R. and McRae, J. (eds.) (1996), *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*. Harlow: Longman.
6. Carter, R., Goddard, A., Reah, D., Sanger, K. and Bowring, M. (1997), *Working with Texts: A corebook for language analysis*. London: Routledge.
7. Chan, Philip K.W. (1999), Literature, Language Awareness and EFL. *Language Awareness*, 8(1), 38-50.
8. Cook, G. (1986), Texts, Extracts, and Stylistic Texture. In: Brumfit, C.J. and Carter, R.A. (eds.) *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
9. Duff, A. and Maley, A. (1990), *Literature*. Oxford: Oxford University Press.
10. Hedge, T. (2000), *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford: Oxford University Press.
11. McKay, S. (1986), Literature in the ESL Classroom. In: Brumfit, C.J. and Carter, R.A. (eds.) *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.

12. McRae, J. (1991), *Literature with a Small 'l'*. London: Macmillan.
13. McRae, J. (1996), Representational language learning: from language awareness to text awareness. In: Carter, R. and McRae, J. (eds.) *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*. Harlow: Longman.
14. McRae, J. and Vethamani, M.E. (1999), *Now Read On*. London: Routledge.
15. Министерство за образование и наука и Биро за развој на образованието (2001), Програма за реформирано гимназиско образование: Наставна програма по англиски јазик, Скопје.
16. Nation, P. (1997), The Language Learning Benefits of Extensive Reading. *The Language Teacher Online*, [online], 21(5), 13-16, Available at: <<http://www.jalt-publications.org/tlt/files/97/may/benefits.html>>
17. Nutall, C. (1982), *Teaching Reading Skills in a Foreign Language*. Oxford: Heinemann International.
18. Short, M.H. and Candlin, C.N. (1986), Teaching Study Skills for English Literature. In: Brumfit, C.J. and Carter, R.A. (eds.) *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
19. Sinclair, B. (1996), Learner Autonomy and Literature Teaching. In: Carter, R. and McRae, J. (eds.) *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*. Harlow: Longman.
20. Sivasubramaniam, S. (2006), Promoting the Prevalence of Literature in the Practice of Foreign and Second Language Education: Issues and Insights. *Asian EFL Journal*, [online], 8 (4), 254-273. Available at: <http://www.asian-efl-journal.com/Dec_06_ss.php>
21. Stern, H.H. (1992), *Issues and Options in Language Teaching*. Ed. Allen, P. and Harley, B. Oxford: Oxford University Press.
22. Susser, B. & Robb, T.N. (1990), EFL Extensive Reading Instruction: Research and Procedure. *JALT Journal*, [online], 12(2). Available at: <<http://www.kyoto-su.ac.jp/~trobb/sussrobb.html>>
23. Widdowson, H.G. (1984), *Explorations in Applied Linguistics 2*. Oxford: Oxford University Press.